

Erdőökológiai kutatások erdőrezervátumokban (NKFP főpályázat)

2004-07-02

Horváth Ferenc és Bidló András

Elkészítettük és beadtuk "A pannon régióra jellemző természetes, természetközeli erdők szerkezetének, dinamikájának és biodiverzitásának vizsgálata és elemzése Magyarország erdőrezervátum-hálózatában" című pályázatunkat a Nemzeti Kutatási és Fejlesztési Programok 2004. évi pályázati felhívására (NyME - ÖBKI - ERTI). Pályázatunkat a KvVM Természetvédelmi Hivatala részéről *Haraszthy László* helyettes államtitkár és az FVM Erdészeti Főosztálya részéről *Barátossy Gábor* főosztályvezető támogatja.

Az erdőrezervátum-kutatás *hosszú távú* alapkutatási program, amelynek eredményei a *természetközeli erdőgazdálkodás* és a *természetvédelem* fejlesztését szolgálják. Végző soron segítik Magyarország és lakossága ökológiai szempontból is fenntartható megmaradását és fejlődését.

Az erdőrezervátum-kutatás a jellegzetes kárpát-medencei erdei életközösségek állapotfelmérését hosszú távú vizsgálatsorozatok részeként végzi, a természetes erdődinamikai folyamatok leírásával, az ok-okozati kapcsolatok feltárásával, ezért az állapot rögzítésen túl a múlt megértésére, a trendek feltárására és előrejelzésére törekszik. A természetes erdődinamikai folyamatok megismerése lehetővé teszi, hogy ezek az erdőgazdálkodás művelési soraiba beépítésre kerüljenek, ami környezetkímélőbb módszerek alkalmazását jelentheti.

A TERVEZETT PROJEKT FŐ CÉLKITŰZÉSEI

1C

A pannon régióra jellemző természetes, természetközeli erdők fafaj-populációinak

strukturális és dinamikai megismerése.

1C-1

A faállomány-szerkezet leírása és a természetes erdődinamika megismerése - *újrafelmérés, új felmérés és értékelés* - erdőrezervátumok magterületén és az erdőgazdálkodás alatt álló védőzónában

--- faállomány-szerkezeti újrafelmérések és célorientált kutatások kiemelt erdőrezervátumokban,

az újrafelmérési eredmények faállomány-dinamikai értékelése

--- első felmérés és az eredmények összehasonlító értékelése a "*Faállomány-dinamikai*

és erdőökológiai megfigyelőhálózat" (ERDŐHÁLÓ) kialakítandó rendszerében

1C-2

Bükk és tölgy populációk természetes genetikai diverzitásának és az erdőgazdálkodás hatásának megismerése és értékelése.

2C

A faállományszerkezet és erdődinamika valamint a természetes erdőkben élő különleges élővilág és a termőhelyi feltételek, talajfejlődési folyamatok összefüggés-rendszerének megismerése.

2C-3

A természetes erdőkben, ill. az erdőrezervátumokban élő különleges élővilág gazdagságának, biodiverzitásának leírása, valamint a faállományszerkezettel – holtfával – termőhelyi körülményekkel – erdőtörténettel, erdőkezeléssel való kapcsolatrendszerének feltárása.

2C-4

A termőhely, faállomány, anyagforgalom, erdőtörténet összefüggéseinek kutatása.

3C

Az erdőrezervátum-kutatás módszertani alapjainak továbbfejlesztése, az erdőökológiai és erdődinamikai terepkutatások infrastrukturális feltételeinek és informatikai hátterének megteremtése, a hazai erdőkutató műhelyek szellemi erőforrásainak koncentrálása, tevékenységeinek koordinálása.

3C-5

A távérzékelési és fotogrammetriai módszerek erdészeti-természetvédelmi szempontú kutatása és összehasonlító értékelése, különös tekintettel az erdők fajösszetételének és szerkezeti tulajdonságainak meghatározására, valamint egy alacsonyrepülésű digitális légifotó-gyűjtemény létrehozása és értékelése.

3C-6

Faállomány-dinamikai és erdőökológiai megfigyelőhálózat (ERDŐHÁLÓ – terepen állandósított mintavételi hálózat) kialakítása az országos erdőrezervátum-hálózat területein; információs központ, együttműködő adatbázisok és archívum megteremtése és szolgáltatása a hosszú távú erdőökológiai, erdődinamikai és interdiszciplináris kutatások támogatására.

4C

A szakterületi eredmények interdiszciplináris értékelése, erdőökológiai szintézisek elkészítése. Az eredmények és a tudományos áttörést hozó felismerések felkínálása és hatékony átadása a szakemberek és a társadalom felé.

4C-7

Az erdő-szerkezeti, -dinamikai, biodiverzitás-kutatási, erdőtörténeti, genetikai és termőhelyi eredmények interdiszciplináris értékelése, erdőökológiai szintézisek készítése.

4C-8

Az eredmények és a tudományos áttörést hozó felismerések tudományos publikálása, szakoktatásba építése, valamint szemlélet-formáló bemutatása, ismertetése az erdő-gazdálkodás, természet-védelem szakemberei és a társadalom számára.

VÁRHATÓ EREDMÉNYEK, KÖZVETLEN ÉS KÖZVETETT HATÁSOK

A természetvédelem elé egyre nagyobb feladatokat állít az európai szinten is veszélyeztetett erdei életközösségek és különleges fajok védelme (Natura 2000 program), valamint a degradált, leromlott erdők természetvédelmi kezelése, rekonstrukciója. Az erdőgazdálkodással szemben növekszik az elvárás a "fatermelés"-t meghaladó, az ökológiai szempontból is fenntartható, természetkímélő gazdálkodásra (Nemzeti Erdőstratégia és Erdőprogram).

A tervezett kutatások:

--- megteremtik az erdő kutatás erdészeti, természetvédelmi és ökológiai "ágazataink" összefogását és hatékonyan koncentrálnak a hazai szellemi és anyagi kapacitásokat

--- feltárják, interdiszciplináris adatbázisokban rögzítik és értékelik az erdőrezervátumok – természetvédelmi, erdészeti és ökológiai szempontból kiemelt erdeink – ökológiai, erdőgenetikai jellemzőit és természeti állapotát

--- megteremtik az erdőrezervátum-kutatások országos "kísérleti terét", mintavételi hálózatát, informatikai rendszerét és légifotó-gyűjteményét

--- felzárkóztatják a hazai erdőrezervátum-kutatást az európai élmezőnyhöz

--- módszertani fejlesztésekhez vezetnek több erdőökológiai szakterületen és összehasonlító kutatásokat végeznek korszerű távérzékelési adatok erdőszerkezeti felhasználhatóságán

--- értékelik és összefoglalják a faállományszerkezet – termőhely – biológiai sokféleség összefüggéseit jellegzetes hazai erdőállományainkban

--- feltárják a faállományszerkezet – holtfa – veszélyeztetett indikátor fajok kapcsolatrendszerét az erdőgazdálkodás-történeti előzmények függvényében

--- a genetikai variabilitás jelenlegi mértékének értékelése elengedhetetlen feltétel ahhoz, hogy jobban megismerve az erdők működését, lépéseket tegyünk annak megőrzésére

--- a genetikai vizsgálatok információt szolgáltatnak az aktív génmegőrzési tevékenységek elméleti alapjaihoz akkor, amikor a környezeti tényezők változásai a természetes alkalmazkodási folyamatokhoz képest túlságosan gyors ütemben

zajlanak le

--- mindezek alapján új, tudományos alapokat teremtenek a fenntarthatóság, a természet-védelmi erdőkezelés és a minőségi, ill. természetkímélő erdőgazdálkodás területén

A PROJEKT MEGVALÓSÍTÁSÁRA LÉTREHOZOTT KONZORCIUM

NYME Környezettudományi Intézet (NYME KTI), Sopron

MTA Ökológiai és Botanikai Kutatóintézete (MTA ÖBKI), Vácrátót

NYME Termőhelyismerettani Tsz. (NYME TI), Sopron

Erdészeti Tudományos Intézet (ERTI), Budapest

NYME Földmérési és Távérzékelési Tsz. (NYME FT), Sopron

A PROJEKT VEZETŐJE

Dr. *Mátyás Csaba* intézetigazgató egyetemi tanár